

УДК 657

Чермак В.О., 2 курс, гр. ООМ-11, ФБСО
Жиглей І.В., д.е.н., проф.,
професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державний університет «Житомирська політехніка»

Особливості здійснення та оподаткування імпорتنих операцій під час дії воєнного стану

Воєнний стан в Україні суттєво змінив механізми здійснення та оподаткування імпорتنих операцій. Уряд запровадив низку термінових заходів, спрямованих на підтримку економіки, забезпечення стабільного функціонування критичних галузей та постачання важливих товарів, що відповідають на виклики війни.

Основні зміни стосуються спрощення митних процедур для критично важливих товарів, таких як оборонна продукція, медичні засоби, гуманітарна допомога та паливо [1]. Це рішення дозволило значно скоротити час і витрати на оформлення таких товарів при проходженні митного контролю, і, як наслідок, зменшило адміністративне навантаження на бізнес. Таке спрощення стало надзвичайно важливим в умовах, коли швидкість постачання критичних товарів є визначальним фактором для забезпечення потреб як військових, так і цивільного населення. Введення тимчасових заходів, таких як скасування мита для окремих категорій товарів, також відіграє важливу роль у зниженні бюрократичних бар'єрів і пришвидшенні імпорتنих операцій. Таке рішення створило більш сприятливе середовище для підприємств, які працюють у важливих для держави секторах, зокрема, в оборонній промисловості, медицині та енергетичній сфері.

У сфері оподаткування імпорتنих операцій відбулися суттєві зміни, спрямовані на зниження податкового навантаження на товари першої необхідності [4]: внесені значні зміни до податкової системи, спрямовані на вдосконалення адміністрування податків під час війни. Основна мета цих змін — зниження податкового навантаження на товари першої необхідності. Зокрема, були знижені або тимчасово скасовані митні платежі для критично важливих товарів, які забезпечують державну безпеку та економічну стабільність країни. Такими товарами є: продукти харчування (для забезпечення потреб населення в умовах війни, зокрема для харчування військових та внутрішньо переміщених осіб); медичне обладнання та ліки (для підтримки роботи медичних установ, зокрема забезпечення лікування поранених та постраждалих від війни); паливо та енергоресурси (для забезпечення безперебійної роботи енергетичної інфраструктури країни, транспорту та інших критичних секторів економіки), обладнання для оборони та безпеки (військове обладнання, техніка, засоби зв'язку та інші критичні матеріали для забезпечення обороноздатності України); а також, інші товари, що забезпечують стабільність економіки та національну безпеку (товари для відновлення інфраструктури, а також техніка та матеріали для відновлення критичних об'єктів).

Ці зміни мали на меті не лише забезпечити належне функціонування країни під час війни, але й створити стимули для імпорту важливих товарів без зайвого податкового тягаря, що в умовах війни є необхідним для підтримки стабільності та розвитку економіки. Крім того, спрощено правила звітування та сплати податків для імпортерів, що дозволяє підприємствам зосередитись на забезпеченні потреб країни, а не витрачати ресурси на бюрократичні процедури.

Законодавчо з 2022 р. також передбачено тимчасове звільнення від сплати ПДВ та акцизного податку на ввезення пального та іншої критично важливої продукції, що значно полегшує фінансове навантаження на імпортерів [2]. Були внесені зміни до ставок ПДВ на окремі види продукції, включно з їх тимчасовим скасуванням для певних категорій товарів, таких як паливо, медичні вироби та продукти харчування. Водночас, держава зберігає контроль над валютними операціями та введенням тимчасових митних режимів, зокрема, через обмеження або заборону імпорту з певних країн-агресорів. Це мало на меті не лише стабілізувати економічну ситуацію, але й підтримати національну безпеку. Але, на жаль, коли цей закон втратив силу своєї дії, то ставки знову піднялись і тепер вони кожного місяця збільшують свій відсоток. Це негативно впливає як на економіку країни, бо більшість підприємств зупиняють свою підприємницьку діяльність через нововведення і зменшується відсоток доходу податкових платежів, так і на рядових споживачів, адже коли зростає ціна закупівлі товарів для продажу, то й ціна роздрібної торгівлі також сильно підвищується[5].

Залишаючи контроль над валютними операціями та введенням тимчасових митних режимів, держава намагається уникати небажаних економічних і політичних наслідків. Наприклад, було введено обмеження або заборону імпорту з певних країн-агресорів, що дозволяє Україні зберігати контроль над критичними секторами економіки та водночас забезпечувати національну безпеку. Це є важливою частиною економічної стратегії, яка дозволяє зміцнювати внутрішній ринок і зменшувати залежність від зовнішніх постачальників.

У цілому, воєнний стан в Україні не лише змінив умови для здійснення імпорتنих операцій, але й стимулював реформування податкової та митної системи. Завдяки спрощенню процедур і зниженню податкового навантаження, імпортні операції в період 2022-2023 років стали більш гнучкими. Це дозволило оперативно забезпечувати постачання критично важливих товарів, що необхідні для підтримки обороноздатності країни та забезпечення базових потреб населення.

У 2024 році, незважаючи на те, що Україна продовжує перебувати у воєнному стані, імпортні операції та система оподаткування зазнали нових змін та адаптацій, спрямованих на підтримку національної економіки та обороноздатності. Особливо важливою є роль ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю, яка сприяє

Секція 3. Проблеми теорії та практики бухгалтерського обліку, контролю і аналізу

безперебійному постачанню критично важливих товарів, а також забезпечує зниження адміністративних бар'єрів для бізнесу в умовах обмеженого фінансового ресурсу.

Уряд продовжує застосовувати механізми спрощення митних процедур для забезпечення безперешкодного постачання товарів, необхідних для оборони та життєзабезпечення населення. Для певних категорій товарів, таких як медичні засоби, техніка для Збройних сил України та інші критично важливі товари, митні процедури спрощено до мінімальних вимог. Це дозволяє скоротити час, необхідний для оформлення митних документів, та забезпечити швидке ввезення товарів на територію України.

Окрім того, уряд продовжив застосовувати трансформацію митного регулювання в рамках воєнного стану, дозволивши митні спрощення для товарів, які ввезені для гуманітарної допомоги або в межах програм міжнародної допомоги. Водночас, для підприємств, які імпортують товари, не пов'язані з критичними потребами або обороною, залишаються діючими додаткові процедури перевірки та контролю.

Під час воєнного стану 2024 року основна увага приділяється підтримці критичних секторів економіки, тому спрощення оподаткування імпорту залишилося важливою складовою економічної політики. Зокрема, основні зміни, які відбулись [3]:

- знижено ставки ПДВ на імпортовані товари першої необхідності, включаючи медичні засоби, продукти харчування, паливо та інші товари, що забезпечують потреби державної безпеки та населення. Відповідно, ставки ПДВ для таких товарів знижені до 0% на час дії воєнного стану, що знижує фінансове навантаження на підприємців;

- тимчасове скасування акцизів на імпорт пального та енергоресурсів, що дозволяє зберігати стабільні ціни на енергоносії та зменшити витрати на постачання в умовах енергетичної кризи;

- підприємства, які імпортують критичні товари, мають змогу скористатися спрощеними умовами звітування щодо податків. Зокрема, введено механізм податкових канікул для окремих категорій товарів, що знижує вимоги до передоплати податків на період до 6 місяців.

У 2024 році уряд України продовжує запроваджувати заходи, які спрямовані на підтримку підприємств, що здійснюють імпорт. Зокрема:

- програми компенсацій для підприємств, які імпортують обладнання, що використовується в оборонній промисловості або для відновлення інфраструктури. Такі підприємства мають можливість отримати компенсації за рахунок державного бюджету;

- державні субсидії на часткове покриття витрат на імпорт товарів для забезпечення громадянською обороною, а також на матеріально-технічне забезпечення військових частин;

- підприємства, які здійснюють імпорт товарів у рамках гуманітарної допомоги, мають можливість звільнитися від сплати митних зборів, ПДВ та інших податків на цей період.

Імпортні операції в умовах війни також значною мірою орієнтовані на інтеграцію з міжнародними партнерами, особливо з країнами-членами ЄС, США та іншими союзниками України. Підписання угод з міжнародними організаціями та державами дозволяє не тільки отримувати технічну та фінансову допомогу, але й забезпечувати спрощений митний контроль та оптимізацію процедур для підприємств, які працюють з міжнародними постачальниками.

Змінювані умови воєнного стану та економічної ситуації викликають низку ризиків для імпортерів. Одним із основних викликів залишається нестабільність валютних курсів, що може спричинити додаткові витрати на імпорт товарів. Також, в умовах війни, підприємства можуть стикатися з перебоями у постачанні товарів через зовнішніх постачальників, що потребує постійного моніторингу та адаптації логістичних ланцюгів.

Отже, імпортні операції під час воєнного стану в Україні в 2024 році залишаються критично важливою частиною економіки, яка підтримує державну безпеку та забезпечує життєзабезпечення населення. Спрощення митних процедур, зниження податкового навантаження, а також державна підтримка підприємств, що здійснюють імпорт, дозволяють зберігати економічну стабільність, хоча і супроводжуються ризиками, пов'язаними з нестабільністю міжнародних ринків та валютними коливаннями.

Список використаної літератури:

1. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану: Постанова № 236 від 09.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-n#Text>
2. Податки на пальне повернулися на довоєнний рівень // Економічна правда. – 2023. – 1 липня. – URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/07/1/701792/>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: Закон України № 2173-IX від 01.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України № 2142-IX від 24.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
5. Харченко К. Особливості імпортно-експортних операцій в період воєнного стану // LIGA ZAKON. – 2022. – 9 червня. – URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/211993_osoblivost-mportno-eksportnikh-operatsiy-v-period-vonnogo-stanu